

Konu: Irak ve Suriye’de Oluşturulacak Güvenli Bölgelerin Fayda ve Mahzurları

1. Giriş:

Bu incelemenin maksadı, gelişen şartlar altında Suriye’de güvenli bölge oluşturmanın fayda ve mahzurlarını irdeleyerek farkındalık yaratmaktır.

2. İnceleme:

Türkiye, rehinelerin ülkeye dönüşünden sonra Koalisyonla olan desteğini daha açık olarak ifade etmeye başlamıştır. Bu kapsamda güvenli bölgelerin tesisi ve uçuşa yasak bölge ilanı gündeme getirilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanı, BM Toplantısı nedeniyle ABD’ye yaptığı seyahat esnasında ve sonrasında ise IŞİD’in “eli kanlı bir terör örgütü” olduğu, hava harekâtının Türkiye’nin güvenliğini sağlamak için yeterli olmadığı, karadan yapılacak bir harekâtın gerekli” olduğu, ulusal güvenliği sağlamak için ne gerekiyorsa yapılacağı ve TSK’nın bu günler için var olduğu açıklamalarını yaparak durumu biraz daha netleştirmiştir.

Ulusal ve yabancı basında geniş yer bulan güvenli bölgeler oluşturma önerisi, ABD Gnkur.Bşk. Org. DEMPSEY tarafından “planlarımızda yok” cevabını almış, Batı basını ise özellikle uçuşa yasak bölge oluşturulması önerisinin uçağı olmayan IŞİD’e karşı bir anlam ifade etmediği, bununla Suriye’nin hedef alındığı ve bu hareketin IŞİD’e yarayacağı fikri ile öneriye karşı görüş bildirmiştir. Suriye, güvenli bölge ve uçuşa yasak bölge ilanının egemenliğinin ihlali olacağını açıklamış, KCK/PKK da güvenli bölge oluşturulmasının barış sürecini bitireceğini ve çatışma ilanı olduğunu belirtmiştir.

Tartışmalar sürerken, Suruç karşısındaki Ayn Al-Arap bölgesinde PYD ile IŞİD güçleri arasındaki çatışmalar şiddetlenmiştir. Son olarak PYD’nin dünya ülkeleri ile Türkiye’den yardım talepleri kamuoyunda yer almıştır. Ancak Cemil BAYIK’ın Eylül sonunda barış sürecine son verebileceklerine yönelik açıklaması ve Türkiye içinde PKK’nın organize ettiği şiddet olaylarındaki artış, PYD’nin yardım talebine Türkiye’nin şüpheli ve doğal olarak soğuk bakmasına, ayıca IŞİD-PYD çatışmasında sessiz kalmasına sebep olmuştur.

Gelinen aşamada;

- ABD liderliğinde IŞİD’e karşı oluşturulmuş koalisyonun hava operasyonu ve yerel unsurlara eğit-donat desteği devam etmektedir.
- BM, yabancı savaşçılarla mücadele kapsamında 2178 sayılı kararla bütün (özellikle bölgeye sınır) ülkeleri IŞİD ve El Nusra Cephesiyle çok boyutlu (geçişlerin engellenmesi, maddi desteğin engellenmesi, destekçilere yaptırımlar vb.) mücadele etmeye davet etmiştir. Fakat askerî müdahalenin önünü açacak herhangi bir ifadeye yer vermemiştir.
- Türkiye’nin koalisyona destek vermesi için üzerindeki baskılar artmaktadır.
- Hiçbir (bölge veya batılı) ülke bölgede kara harekâtı yapacağına yönelik bir mesaj vermemiştir. Aksine ABD kara harekâtı icra etmeyeceğini açıkça ifade etmiştir.
- Bölgedeki istikrarsızlık ve çatışmalar nedeniyle Türkiye’ye gelen sığınmacı sayısı hızla artmaktadır ve sınır güvenliği konusunda zorluklara neden olmaktadır.

Gelişmeler tüm hızı ile devam ederken, Türkiye ileriye dönük alacağı kararlarda, aşağıdaki açmazlarla karşılaşmıştır:

- BM’den konu ile ilgili destekleyici bir karar çıkmaması,
- IŞİD’e karşı koalisyona katılım şekli ve derecesine karar verilmesi zorunluluğu ile bunun tetikleyeceği sınır içi ve dışındaki sorunlar; (Süleyman Şah Saygı Karakoluna (SŞSK) saldırı, IŞİD’in Türkiye içindeki eylem ihtimalleri)
- PYD’ye yapılacak yardımların, PKK’ya daha nitelikli silahlar temin etmesi ve IŞİD tehlikesinin geçmesini müteakip, Türkiye’ye karşı daha etkili eylemlerin gerçekleşme ihtimali,

- Koalisyon güçlerinin katılımı olmadan oluşturulacak güvenli bölgelerin hem PKK hem de IŞİD tarafından hedef alınacağı, Suriye Hava Kuvvetlerine açık hedef olabileceği, bu durumda bölgenin havadan korunma zorunluluğunu getireceği;

- Son bir hafta içinde Suruç'tan Türkiye'ye giriş yapan Kürt mültecilerin büyük oranda PKK'ya müzahir olması, diğer taraftan daha önce Türkiye'ye gelen ve serbest dolaşan Suriyeli mültecilerden IŞİD'e müzahir insanların olduğu, Türkiye içinde iki terör örgütünün de eylemlerinde artış yaşanabileceği.

İncelemenin bundan sonraki bölümünde, yukarıda belirtilen hususlar ışığında, güvenli bölgeler oluşturmanın fayda ve mahzurları değerlendirilecektir.

3. Değerlendirme:

- Güvenli Bölge Tesisinin Faydaları;

- + Yeni mülteci dalgalarının, ülke toprakları dışında karşılanmasını sağlar,
- + Eğer olacaksa, Koalisyona aktif destek gösterilmiş olur.

- Güvenli Bölge Tesisinin Mahzurları;

+ IŞİD, PKK/PYD, müstakil hareket eden muhalif unsurlar ve Suriye rejimi (hava taarruzu, ateş destek vasıtaları) ile çatışmaya sebep olabilir, bu durum yerel güçler ile doğrudan, bölgesel güçlerle çatışmak anlamına gelir;

+ IŞİD'in SŞSK'ye saldırmasına, yeni rehinelere almasına, sınır hattında kontrol ettiği mevzilerden birliklerimize saldırmasına ve Türkiye içinde eylemlerine neden olabilir;

+ PKK'nın kontrolü altındaki bölgelerde ve Türkiye içinde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da halkı kışkırtmasına ve silahlı eylemlerine sebep olabilir; çözüm süreci bitirilebilir;

+ Suriye rejimi güvenli bölgeleri bir işgal olarak tanımlayabilir ve harp ilan edebilir, güvenli bölgeleri hava ve ateş destek unsurları ile ateş altına alabilir, Türkiye içinde asimetric/simetric eylemler icra edebilir,

+ Oluşturulacak güvenli bölgeler, belirli bölgelerle sınırlı kalmayıp, topyekûn bir harekâta neden olabilir,

+ Güvenli bölgelerin korunması, ikmali, iaşesi ve sosyal hayatın tesisi, Türkiye'ye büyük ekonomik maliyetler getirebilir,

+ Suriye hava savunma sisteminin mevcut kabiliyetleri, oluşturulması düşünülen hava savunmasını güçleştirebilir;

+ TSK'nın gayretlerinin bu bölgelerde yoğunlaştırılmasına neden olur, sorunun uzaması durumunda, yurt içinde ve diğer sınırlarda gelişebilecek farklı tehditlere karşı yeterince önlem alınamamasına neden olabilir;

+ Oluşturulacak güvenli bölgelerde kullanılacak özel kuvvet ve komando unsurları, meskûn mahallerde harekât icra etmek zorunda kalabilir, bu durum yıllardır meskûn mahallerde tecrübe kazanmış olan IŞİD güçleri karşısında büyük zayıflığa neden olabilir,

+ Dünya kamuoyunda işgal ve toprak ilhakı olarak algılanabilir, bu bölgelerde oluşacak her türlü olumsuzluk Türkiye'ye mâl edilebilir;

++ Güvenli bölge içindeki sivil halk toplu hedef teşkil edebilir. Bu halkın ateşlerden zarar görmesinden Türkiye sorumlu tutulur (Bosna Hersek'te Hollanda'nın yaşadığı durum gibi). Türkiye, Neo-Osmanlılık ekseninde yayılcı bir politika izlemekle suçlanabilir;

++ İran ve Rusya tarafından Suriye'ye, Şii muhaliflere ve hatta IŞİD'e daha fazla yardım sağlanabilir;

+ Toprak ilhakı algısı oluşursa, bölge ülkelerinden özellikle İran'ın ciddi muhalefeti oluşabilir ve desteklediği örgütler üzerinden Türkiye ile silahlı mücadeleye girmesine sebep olabilir;

+ Rusya ile olan ilişkiler zarar görebilir, Karadeniz ve Doğu Akdeniz'in güvenliğini olumsuz etkileyebilir;

- + Birliklerin destekleme oranının düşük olması nedeniyle ilave personel ihtiyacını doğurabilir, mevcut askerlik hizmet süresinin uzatılmasına neden olabilir;
- + Hâlihazırda Türkiye içinde sayısı iki buçuk milyona yaklaşan mültecilerin, oluşturulacak güvenli bölgelere naklinin zorluğu ve mültecilerin Suriye ve Irak'taki durum düzelmeden geri dönmeyi istememe ihtimali nedeniyle güvenli bölgelerin, sadece yeni mülteci dalgalarını bertaraf etmek maksadıyla kullanılabilmesi; mültecilerin güvenli bölgede kalmak yerine yine Türkiye içine hareket edeceği ve güvenli bölgelerin beklenen faydayı sağlayamayacağı değerlendirilmektedir.

4. Sonuç:

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, güvenli bölge tesisinin;

- Hâlihazırdaki durumda mülteci ve bölgedeki terör sorunlarını çözmeyeceği, mahzurlarının faydalarından fazla olduğu ve Irak ile Suriye'deki terörün Türkiye içine sıçramasına sebep olacağı,
- Oluşturulacak güvenli bölgede (PYD bölgesinde) bulunan PYD/PKK unsurlarının düşman olarak görülmemesi durumunda, bu bölgelerde PYD/PKK'nın daha da güçleneceği; düşman olarak görülmesi durumunda güvenli bölge içerisindeki PYD/PKK yandaşlarının ve unsurlarının eylemleri ile karşılaşılacağı, yani bu bölgenin hem dışa hem içe karşı korunması gerekeceği,
- Bu bölge içerisinde yüksek miktarda sivil zayıat oluşabileceği,
- Oluşturulacak bu tampon bölge/güvenli cep, bir koalisyon tarafından icra edilse dahi yukarıdaki belirtilen risklerde sınırlı bir azalma sağlayacağı; bölge dışı aktörler kolaylıkla koalisyonu terk ederken, Türkiye'nin böyle bir imkânının olmayacağı; Türkiye'nin belli bir zaman sonunda, Irak ve Suriye'deki her türlü olumsuzlukla tek başına mücadele etmek zorunda kalacağı,
- Ekonomik maliyetinin çok yüksek olacağı ve bu durumun Türkiye'de olumsuz sosyal gelişmeleri tetikleyebileceği,
- Güvenlik güçlerinin gayretlerini sınır ötesinde taksif etmeleri nedeniyle PKK'nın Türkiye içerisindeki şiddet eylemlerini ve gücünü arttırabileceği;
- Bölgeden gelecek zayıat ve şehit haberlerinin toplumsal hassasiyeti arttıracığı ve olumsuz sonuçlara neden olacağı, Türkiye'yi kara harekâtına daha fazla maddi ve askerî kaynak ayırmaya sevk edeceği, bu durumun Türkiye'yi sosyal ve ekonomi bir girdap ve buhrana sokabileceği ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da farklı istek ve eylemleri tetikleyeceği mütalaa edilmektedir.

5. Teklifler:

- Suriye içinde BM kararı olmadan tek başımıza bir hareketten kaçınılması, güvenli bölge oluşturulmaması (Olumsuz);
- Müteakip gelişmelerde ön almak ve kritik hassasiyetlerimizi azaltmak maksadıyla, SŞSK'nin ivedilikle tahliye edilmesi;
- Koalisyona katılım sağlanarak; hava sahasının kullanımı, istihbarat paylaşımı, peşmerge güçlerinin eğitimi ve danışmanlık hizmeti ile insani yardım faaliyetlerine katkı sağlanması, ancak Suriye içinde askeri birlik kullanılmaması;
- Olası yeni mülteci akımlarını karşılamak maksadıyla, sınırın hemen içinde, yurt içinden tecrit edilmiş insani yardım kamplarının oluşturulması, masrafların karşılanması için uluslararası yardım fonu kurulması, mültecilerin yurt içinde serbest dolaşımının engellenmesi;
- PKK-PYD ile IŞİD arasındaki mücadeleye dâhil olunmaması, IŞİD'e karşı mücadelede, koalisyon güçleri tarafından PKK'nın güçlenmesine neden olacak tüm faaliyetlerin kontrol altına alınması ve önlenmesinin uygun olacağı kıymetlendirilmektedir.